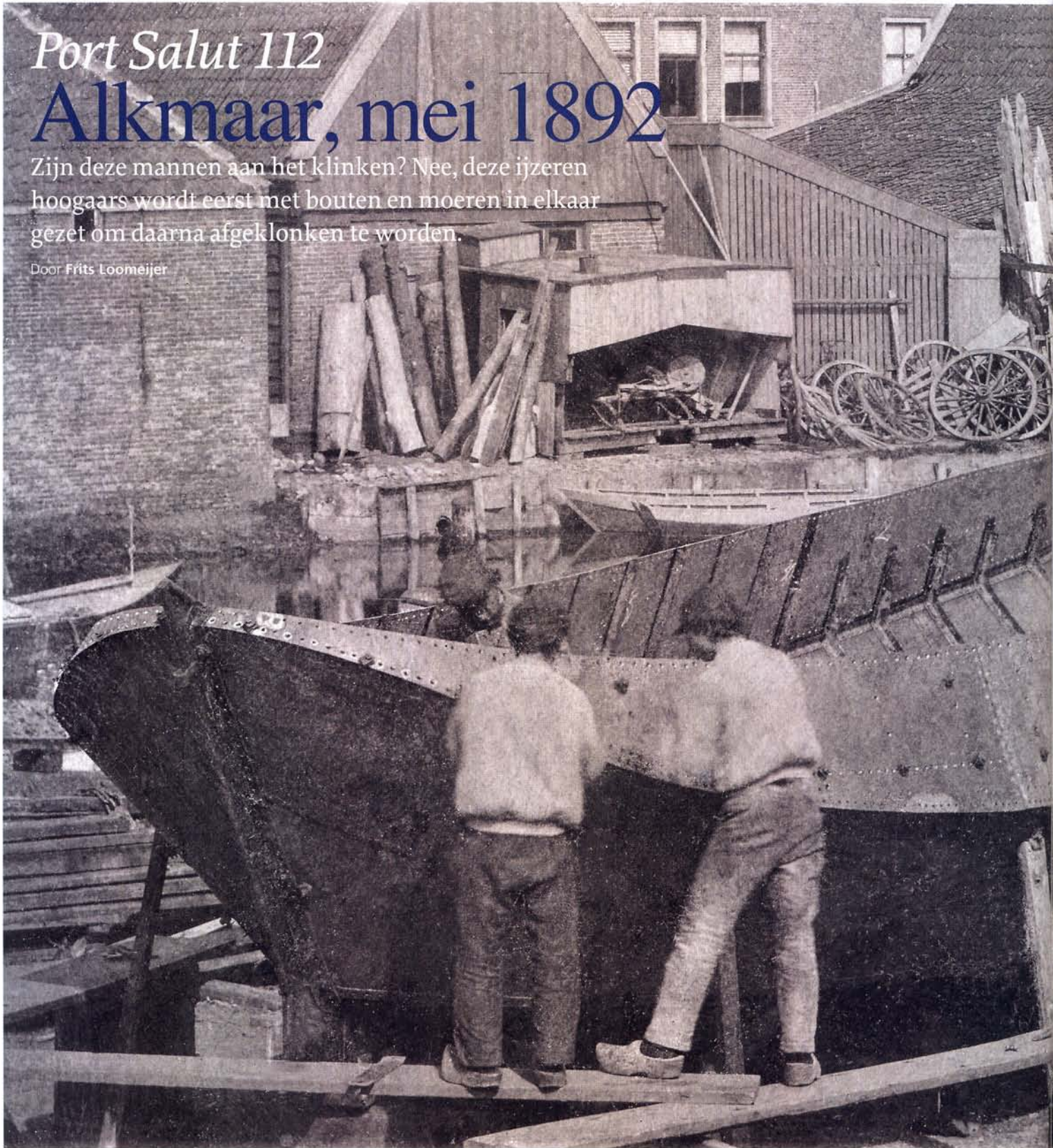

Port Salut 112

Alkmaar, mei 1892

Zijn deze mannen aan het klinken? Nee, deze ijzeren hoogaars wordt eerst met bouten en moeren in elkaar gezet om daarna afgeklonken te worden.

Door Frits Looimeijer

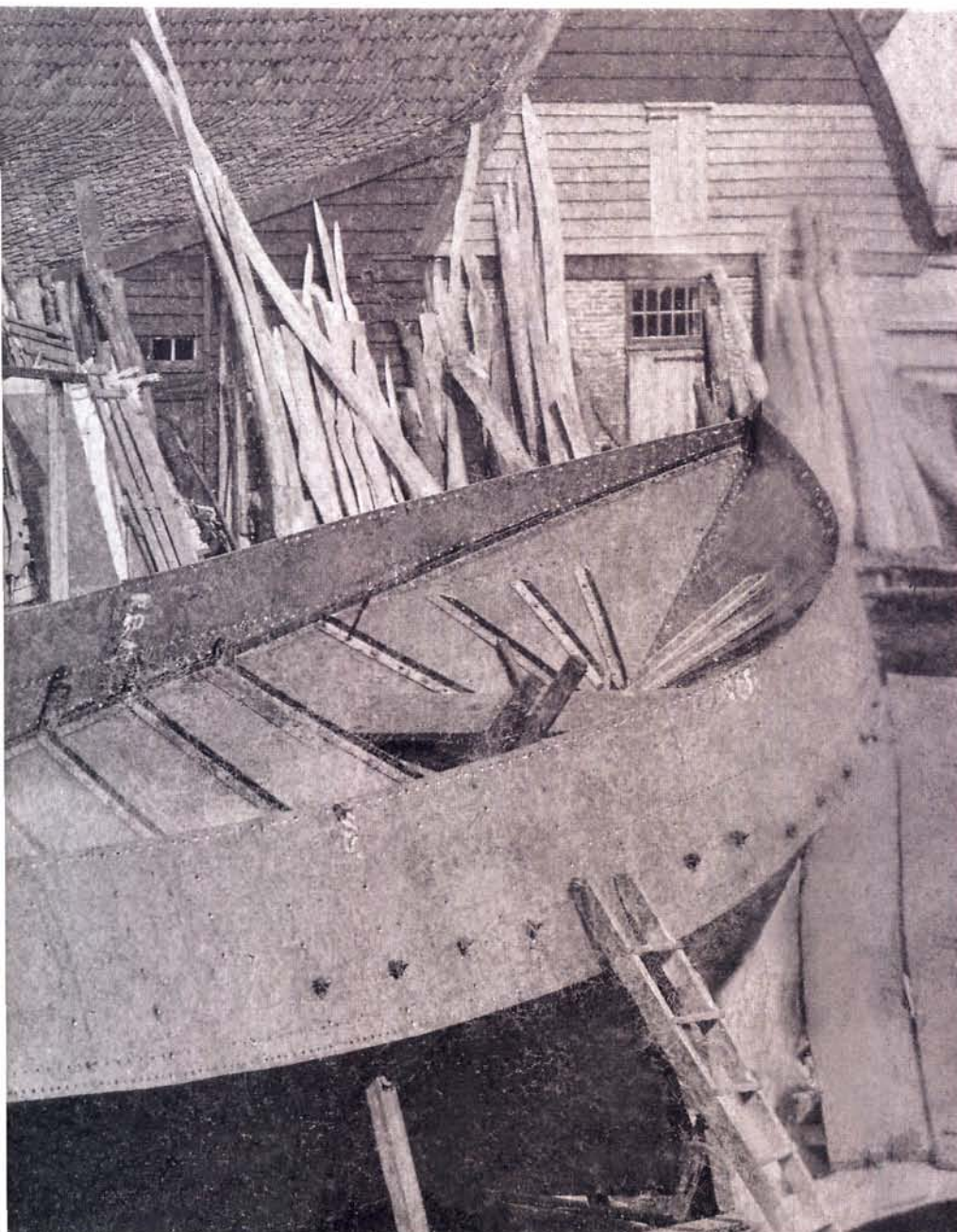
Historici die bronmateriaal manipuleren om hun punt te maken, worden doorgaans overladen met peken veren. Dat doe je niet, het is een academische doodzonde. Hier doen we het juist wél, maar we zeggen het erbij. Met behulp van digitale

techniek hebben we van een bijzondere stereofoto (zie inzet) één beeld gemaakt. De linker foto van het origineel is het scherpst, maar de kop van het schip staat er niet helemaal op. Door beide foto's te combineren en te restaureren, ontstaat een relatief scherp beeld van

het hele schip. Een unieke, gereconstrueerde inktijk in de bouw van een ijzeren hoogaars.

De eerste ijzeren

Ruim veertig jaar geleden krijg ik via oud-skûtsjeschipper en visserman Rein Blom uit

Hindeloopen een envelop van zijn broer lege. Daarin zitten foto's van een tweemastschoener, de kits *Noorman*, een propeller aangedreven aluminium 'glijboot' uit 1927 en van deze hoogaars. Het zegt veel over zijn brede belangstelling. Op de achterkant van de hoogaarsfoto staat met pen: mei 1892. Maar waar is het? De *Noorman* en de schoener wijzen naar Alkmaar. Die zijn gebouwd bij de firma W.F. Stael, beter bekend als scheepswerf Nicolaas Witsen. Maar een hoogaars in Alkmaar? Dat lijkt toch wel erg onwaarschijnlijk.

Deze hoogaars wordt gebouwd voor de mosselcultuur en krijgt een laag gelegen voordek (zie de horizontale rij klinkgaten boven de korte spanten in de kop), een steekmast met gaffeltuig en kluiver. In feite is het een Tholense hoogaars zonder kot, maar met stellingplanken over de kuip. Dit schip is een curieuze mix van innovatie en traditie; scheepsbouwtechnisch vernieuwend, maar qua scheepstype en afmetingen (l x b x d: 13,61 x 3,97 x 0,70 m) passend in Zeeuwse tradities. Veel navolging heeft de YE 46 niet gekregen in de visserij. In de pleziervaart des te meer, hoewel het nog bijna driekwart eeuw duurt voordat daarin de replicagolf uitbreekt.

Dankzij digitale ontsluiting van archieven, registers en kranten is echter vast komen te staan dat we hier wel degelijk kijken naar de bouw van een hoogaars door de Nicolaas Witsenwerf, de eerste ijzeren ooit. Hij wordt op 4 juni 1892 te water gelaten voor rekening van J. Schipper Gzn. uit Yerseke onder de opmerkelijke naam *Twistappel*.

Voorlijk

Van 1900 tot 1921 vist Jan de Rooij uit Yerseke ermee onder nummer YE 46. In 1915 belandt Jan in het gevang wegens smokkel met zijn schip. Vier jaar later wordt hij weer aangehouden, nu met 350 kruiken oude klare aan boord. Daarna komt het schip in de pleziervaart, eerst onder Belgische vlag, in de late jaren zestig onder Nederlandse en vanaf 1988 onder Duitse. Sinds de eeuwwisseling hoort de voormalige YE 46 thuis in Fürstenberg-Havel aan de Röblinsee, boven Berlijn. De bouw van de *Twistappel* bewijst weer eens hoe voorlijk de kleine Nederlandse scheepsbouw is in het laatste kwart van de negentiende eeuw, vergeleken met de werven in het buitenland. IJzerbouw voor visserij, kust- en binnenvaart is daar nog niet aan de orde. Hier lopen ijzeren tjakken, aken en sleepschepen al sinds de jaren zeventig van stapel.

Nauwelijks navolging

Deze hoogaars wordt gebouwd voor de mosselcultuur en krijgt een laag gelegen voordek (zie de horizontale rij klinkgaten boven de korte spanten in de kop), een steekmast met gaffeltuig en kluiver. In feite is het een Tholense hoogaars zonder kot, maar met stellingplanken over de kuip. Dit schip is een curieuze mix van innovatie en traditie; scheepsbouwtechnisch vernieuwend, maar qua scheepstype en afmetingen (l x b x d: 13,61 x 3,97 x 0,70 m) passend in Zeeuwse tradities. Veel navolging heeft de YE 46 niet gekregen in de visserij. In de pleziervaart des te meer, hoewel het nog bijna driekwart eeuw duurt voordat daarin de replicagolf uitbreekt.

Deze *PortSalut* is tot stand gekomen door teamwork. Hoogaarskenner Peter Hamer uit Veere reconstrueerde de levensloop van de *Twistappel*. Theo de Man uit Rotterdam maakte van de stereofoto één beeld zonder vertekening en Arie Wapenaar uit Vlaardingen - de vaste foto-editor van *PortSalut* - restaureerde het aldus verkregen resultaat.